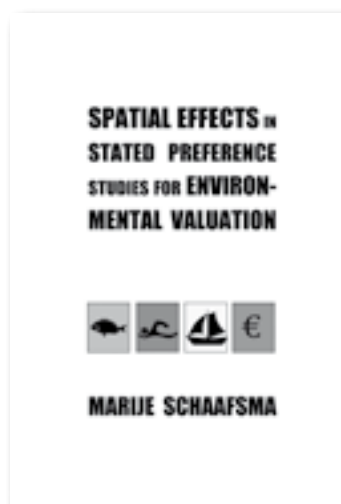

Ecosysteemdiensten, de goederen en diensten die worden voortgebracht door ecosystemen en bijdragen aan onze welvaart, staan tegenwoordig volop in de belangstelling in milieueconomisch onderzoek. Betere waterkwaliteit zorgt er bijvoorbeeld voor dat recreatie aantrekkelijker wordt en planten- en diersoorten behouden blijven voor huidige en toekomstige generaties. Om te zorgen dat dit welvaartseffect wordt meegenomen in besluitvorming, zoals in kosten-effectiviteits- of kosten-batenanalyses, is het belangrijk om de economische waarde van deze ecosysteemdiensten te kwantificeren.

Stated preference-methoden zijn geschikt om op basis van uitgesproken voorkeuren de waarde te bepalen die mensen hechten aan het gebruik en bestaan van natuur. Het zijn de enige methoden waarmee ex ante economische natuurbaten kunnen worden bepaald. Hierbij wordt mensen door middel van enquête-onderzoek gevraagd naar hun betalingsbereidheid (*willingness-to-pay*, WTP) voor een hypothetische verandering in het aanbod van een publiek goed zoals natuur. De contingente waarderingmethode is hiervan de bekendste, maar recentelijk worden keuze-experimenten steeds vaker toegepast. Bij keuze-experimenten wordt aan respondenten gevraagd om uit verschillende toekomstscenario's hun voorkeursalternatief te kiezen, waarvoor zij bereid zijn een bepaald bedrag te betalen. Zo'n scenario bestaat uit verschillende aspecten, bijvoorbeeld veranderingen in natuurwaarden en recreatiemogelijkheden op een locatie.

Het proefschrift richt zich op de manier waarop ruimtelijke effecten van invloed zijn op het keuzegedrag in keuze-experimenten en WTP voor een milieugoed, in dit geval betere waterkwaliteit. Dit is ten eerste van belang om te bepalen wie bereid is te betalen, ofwel hoe groot de markt is. Naarmate mensen verder weg wonen van een recreatieplas, daalt meestal hun WTP, onder meer omdat reiskosten dan hoger zijn. Op basis van het effect van afstand op WTP kan worden bepaald tot op welke afstand van de locatie de bevolking bereid is te betalen. Ten tweede kan ook de beschikbaarheid van substituten ofwel het aanbod, zoals andere gebieden die dezelfde milieugoederen voortbrengen, ruimtelijke verschillen in WTP ofwel de prijs veroorzaken. In empirische studies wordt vaak nauwelijks aandacht besteed aan ruimtelijke effecten, maar pas als deze effecten worden meegenomen in de bepaling van de individuele WTP, kan op betrouwbare wijze de totale economische waarde worden bepaald. Verder is in het proefschrift aandacht besteed aan de modellering van substitutie tussen de alternatieven in de keuze-experimenten en de invloed van het aantal alternatieven op keuzegedrag.

Schaafsma, M. (2010) *Spatial effects in stated preference studies for environmental valuation*. Proefschrift. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.

Deze thema's zijn onderzocht in twee casestudies die zich richten op de economische waarde die Nederlanders hechten aan verbeteringen van recreatiemogelijkheden en natuur als gevolg van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Drie locaties aan de Westerschelde, namelijk de stranden bij Breskens, de Braakmankreek en het Verdrongen Land van Saeftinghe inclusief de Hedwigepolder, vormden de alternatieven in het eerste keuze-experiment. In de tweede casestudie werd respondenten gevraagd te kiezen tussen waterkwaliteitsveranderingen in elf meren in het Groene Hart, waaronder de Loosdrechtse en Reeuwijkse Plassen. Uit beide studies blijkt dat respondenten waarde hechten aan betere waterkwaliteit en bereid zijn daarvoor

te betalen. Maar WTP-waarden verschillen tussen verschillende type gebieden, bijvoorbeeld tussen het natuurgebied en de recreatiegebieden in Zeeland. Er is dus geen uniforme WTP-waarde voor het behalen van de KRW-doelstellingen. WTP voor verbeteringen van de recreatiemogelijkheden en natuur van vergelijkbare meren zijn daarentegen niet significant verschillend. Voor deze meren blijkt WTP voor het behalen van de KRW-doelen echter nauwelijks hoger dan voor het behalen van minder ambitieuze ecologische doelen, wat erop wijst dat benodigde extra investeringen wellicht niet opwegen tegen de extra baten. De uitkomsten geven ook aan dat mensen minder bereid zijn te betalen naarmate zij verder weg wonen van de studielocaties. Het effect van afstand verschilt echter tussen locaties. Er is dus geen generiek afstandseffect dat kan worden toegepast op elk willekeurig studiegebied of milieugoed om de totale markt te bepalen. Ook de aanwezigheid van substituten veroorzaakt ruimtelijke verschillen in WTP. Zo is WTP voor de stranden van Breskens voor mensen die dichtbij andere stranden wonen lager dan van mensen die geen andere stranden in de buurt kunnen bezoeken. De uitkomsten van het proefschrift benadrukken dat de betrouwbaarheid van de resultaten van stated preference-studies over de economische waarde van natuur verbetert als effecten van afstand en substitutie worden meegenomen. Dit is dus een belangrijk selectie- en beoordelingscriterium voor gebruik van deze studies in verdere besluitvorming.

MARIJE SCHAAFSMA

Senior onderzoeker bij het Centre for Social and Economic Research on the Global Environment (CSERGE) aan de University of East Anglia